

Catherine Reker

Het Oldambt bloeit

Bloem van de facelia, foto Jan Abrahamse

De plannen voor de Blauwe Stad in het Oldambt hebben al heel wat tongen in beroering gebracht. Als de landbouwgrond braak gelegd moet worden, kun je er misschien ook iets anders mee doen: mooi wonen aan water, omringd door bossen en natuur. Het is nog niet zover, maar toch ziet het Oldambt al blauw: van facelia. Een gesprek met koeienboer en voorzitter van de werkgroep Landbouw Oldambt Harm Evert Waalkens over 'braken', honing en een bloeiende toekomst voor de boeren die droge voeten houden.

Graanoverschotten, dalende opbrengsten en verplicht een deel van de akkers braak laten liggen ('braken') maken het de traditioneel sterk op graanteelt gerichte Oldambster akkerbouwers moeilijk om het hoofd boven water te houden. Toen gedeputeerde Gerard Beukema ook nog met het plan kwam om 1500 ha landbouwgrond voor water, bos en woningbouw te bestemmen, voelden de boeren zich helemaal in de hoek gedrukt. Op initiatief van het Landbouwschap heeft een aantal voormannen in het gebied zich toen georgani-

seerd in de Werkgroep Landbouw Oldambt. De bedoeling is om als boeren sterker te staan als gesprekspartner van de overheid en op te komen voor de belangen van zowel de tientallen collega's die door de Blauwe-Stadplannen moeten verdwijnen als de honderden die blijven boeren in het gebied buiten de Blauwe Stad.

De werkgroep is met allerlei nieuwe initiatieven gekomen. Eén van die initiatieven is het inzaaien van braakliggende akkers met facelia; goed voor de akkers en het maakt van het Oldambt ook een 'bloeiende verrassing'. Imkers en vooral hun bijen zijn er dol op en honderden toeristen zijn langs de kleurige akkers gefietst en gereden.

En zo zijn Harm Evert Waalkens en z'n werkgroep Gerard Beukema c.s. te snel af: het Oldambt is al (facelia)blauw voor er één spade voor de Blauwe Stad in de grond is gezet.

Eigenzinnige dienstweigeraar

De familie Waalkens 'hereboert' al eeuwen in het Oldambt. Z'n feodale voorouders worden Harm Evert nog wel eens nagedragen. Maar hem is een maatschappijkritische instelling met de paplepel ingegoten. Vader Waalkens (Albert Waalkens, bekend als 'kunstboer' en nu een befaamd galerie-

houder) was een 'mutant' in de familie: sterk maatschappelijk geëngageerd en voelde zich niet aan tradities gebonden. 'Door deze opvoeding kwam ik in contact met groeperingen zoals de provobeweging, en besloot ik voor de dienstplicht te weigeren. Daar stond toen nog een straf op van 28 maanden vervangende dienst. Die heb ik voor een deel doorgebracht in de bosbouw in Vledder. Daarna ben ik boer geworden. Gelukkig had ik de landbouwschool wel afgemaakt. Het gymnasium ben ik alleen maar een paar keer doorgelopen... Ik had stage gelopen op boerderijen in Frankrijk en Denemarken, en uiteindelijk heb ik met vijf anderen hier in Finsterwolde een collectieve boerderij opgericht: 450 ha akkerbouw en 600 koeien. Daarnaast had ik nog een boerderij met 100 'acres' en 100 koeien in Devon, Engeland.'

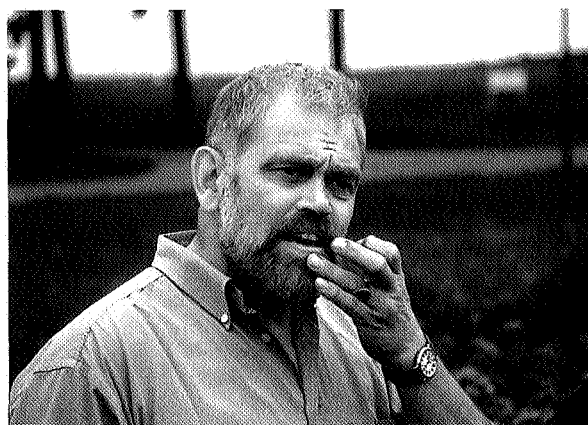
Toen de collectieve boerderij uit elkaar viel, heeft Waalkens een deel ervan gekocht en de boerderij in Engeland van de hand gedaan. Hij is nu helemaal eigen baas op de Reinahoeve, met 150 melkkoeien en 125 Blonde d'Aquitaine. 'Deze vleeskoeien fok en mest ik op volledig biologische basis. Een deel van m'n weidegrond heeft jaren braak gelegen en is daardoor kunstmest- en bestrijdingsmiddelenvrij. Gemiddeld gaan er per maand twee slachtrijpe stieren naar de biologische slagerijketen 'De Groene Weg.'

Hoewel voorzitter van de Werkgroep Landbouw Oldambt, blijft Waalkens als veehouder toch een beetje een vreemde eend in de bijt. 'Ik zit daar tussen bijna allemaal akkerbouwers en soms loopt de discussie over het graan hoog op. Ik mag dan wel voorzitter zijn maar ik mag me op zo'n moment niet met de discussie bemoeien: "Doar hest ja gain verstand van", zeggen ze dan.'

Voor- en tegenstanders

Zonder medewerking van de boeren wordt het moeilijk om de Blauwe Stad te realiseren. Waalkens: 'Architect Jan Timmer is ermee begonnen. Die wou een meer van drieduizend hectare aanleggen. Gerard Beukema heeft het idee maar voor de helft overgenomen, maar toch waren de boeren eerst des duivels. Fedde Knijpstra, die secretaris van het Landbouwschap was, heeft ons voorgerekend dat er toch al honderden hectaren nodig

waren voor ecologische hoofdstructuur en bosaanleg. En als je alle woningbouw in de komende vijftien jaar in alle dorpen van het Oldambt optelt... dat gaat ook allemaal ten koste van boeregrond. Als dat met elkaar in één keer in de Blauwe Stad geconcentreerd wordt, komt het dus eigenlijk op hetzelfde neer. Tijdens de inspraak heeft toen het gebied aangeboden als gesprekspartner te functioneren. Boeren in het gebied van de Blauwe Stad moeten voldoende schadeloos worden gesteld en er moeten goede toekomstmogelijkheden zijn voor de

maal onkruid. Eén keer het onkruid laten zaden en je moet daarna vijf keer zoveel bestrijdingsmiddelen gebruiken. Het kost je wel tien jaar om het weer schoon te krijgen. Dus is de boer heel secuur met z'n braakgronden. Elke veertien dagen ploegen bijvoorbeeld, dan krijg je zwarte braak. Of er een gewas inzaaien dat niet vermarkt wordt. Dat is ook toegestaan.'

In de Werkgroep Landbouw is begin 1995 bedacht dat facelia een mooi alternatief zou zijn. Daar zou het Oldambt de hele zomer kleur van krijgen.

blijvers. De Werkgroep Landbouw Oldambt is opgericht om over dat soort zaken te praten en te onderhandelen met de overheid en de projectontwikkelaars.'

Waalkens schat de kans dat de Blauwe Stad er komt op 55%. 'Zo'n plan kan op termijn een enorme impuls aan het hele Oldambt geven. En daar kan iedereen beter van worden. Maar tegenstand is er ook. De onzekerheid duurt te lang. We moeten snel weten waar we aan toe zijn. 't Is ook nog niet duidelijk of er wel een goede schaderegeling komt.'

Braak en honing

Maar intussen moet van 'Europa' de akkerbouwer 10% van z'n goede landbouwgrond braak laten liggen. Waalkens: 'Ja, dat is verplicht; anders mis je de Europese premies op je gewassen. Maar als je met braakliggende akkers niets doet dan wordt het alle-

Harm Evert Waalkens: 'Ik voorspel het Oldambt een bloeiende toekomst', foto Jan Abrahamse

Bovendien zijn er meer voordelen, volgens Waalkens. 'Facelia heeft veel massa aan stengels, blad en bloemen. Je zaait het begin mei, en in juni is het zo dicht dat alle onkruid verstikt. In de herfst zakt het als een deken op de grond, je ploegt het onder en je hebt een geweldige organische bemesting voor je tarwe van volgend jaar.'

Het eerste jaar is er zo'n honderd hectare ingezaaid. En toen kwam van het een het ander. De imkers en hun bijen stroomden van alle kanten toe. De VVV-Winschoten heeft een auto- en fietsroute uitgezet en beschreven die 'het Oldambt, de bloeiende verrassing' wordt genoemd en waarvan er zo'n zeshonderd verkocht zijn. Faceliahoning blijkt erg lekker

te zijn. En zo was er opeens echte Oldambster honing, het eerste streekgeen product.

'Na het seizoen '95 hebben we de koppen weer bij elkaar gestoken. Er was veel enthousiasme om ermee door te gaan. Maar niet alleen met facelia. Bloemen en bijen en vlinders zijn prachtig, maar van "mooiheid" alleen kan de schoorsteen niet roken.'

Samen met de provincie en het ministerie van LNV is toen een project 'Plattelandsvernieuwing Oldambt' opgezet. Daarvoor is f 400.000,- sub-

hoop creativiteit losgemaakt', stelt Waalkens niet ontevreden vast.

De beste graantelers

Op de opmerking dat het toch niet zo goed gaat met de akkerbouw in het Oldambt, antwoordt Waalkens: *'Volgens mij is de malaise structureel en worden de economische vooruitzichten hier ongunstig voor de traditionele graanteelt. Toch zijn er enorm veel kansen. De vruchtbaarste landbouwgrond van*

heel Nederland ligt in het Oldambt. Je hoeft nooit te beregenen, nauwelijks te bemesten en er is geen mineralenprobleem. Ook met de Blauwe Stad erbij blijven er honderden boeren over en nergens ter wereld vind je zulke goede graantelers als in het Oldambt. Je ziet ze zich dan ook steeds verder specialiseren: zaai-zaadvermeerdering, brouwgerst... Die jongens hebben het gewoon in zich, met dit klimaat en met deze grond. Ook de proefboerderij Ebelsheerd heeft een heel belangrijke laboratoriumfunctie en het is goed dat die in het Oldambt blijft.'

Betekent dit dat het Oldambt dus toch vooral een graangebied blijft?

Waalkens: 'Ik denk dat er ook nog wel wat melkveehouderij bij kan die ergens anders worden uitgekocht. Ook met bieten, pootaardappelen en wie weet bloembollen valt er geld te verdienen. Zeker als er methoden en machines worden ontwikkeld die aansluiten bij de specifieke Oldambster omstandigheden, zoals de zware klei. Een van de boeren die het al met aardappelen probeert, vertelde laatst dat hij veel minder luis heeft op gewas dat grenst aan een veld facelia. Hij hoeft daar praktisch niet te spuiten! Spannend om zo iets verder uit te proberen. Stel je voor, facelia als luizenlokker en als natuurlijk bestrijdingsmiddel: gezond en kostenbesparend. En nog mooi ook! Ik voorspel het Oldambt een bloeiende toekomst!'

De auteur is bestuurslid van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland.

die beschikbaar gekomen en een zelfde bedrag komt van de boeren. Alle boeren in het Oldambt zijn uitgedaagd om met vernieuwende ideeën te komen voor landbouw-economische activiteiten. Er zijn inmiddels zo'n twintig heel verschillende ideeën gehonoreerd, zoals het kweken van exotische paddestoelen, een zwarte-bessenproject, een Willie Wortel-achtige aardappelrooimachine, bloembollenteelt en experimenten met karwij, stro en gerst. Tevens wordt getracht het agro-toerisme van de grond te krijgen: toeristische routes, kamperen bij de boer en huisverkoop; behalve Oldambster honing zijn er Oldambster asperges, aardbeien en kaas. Samen met de Rijksuniversiteit Groningen wordt een systeem opgezet om de economische effecten te meten. *Zo hebben braak en facelia een*

Harm Evert Waalkens met de auteur in een bloeiend faceliaveld

Facelia in bloei, foto's Jan Abrahamse